ВОЄННА ЧИТАНКА.
Ч. 2.

„ЧЕРВОНА КАЛИНА“

ПРИСЬВЯТА
УКРАЇНСЬКИМ СІЧОВИМ

СТРІЛЬЦЯМ

Видавництво українського народнього учительства.

Відень, 1915.

ВОЄННА ЧИТАНКА.

Ч. 2.

„ЧЕРВОНА КАЛИНА“

ЗБІРКА

ПРИСВЯЧЕНА

УКРАЇНСЬКИМ СІЧОВИМ СТРІЛЬЦЯМ

ЗЛОЖИВ БОГДАН ЛЕПКИЙ

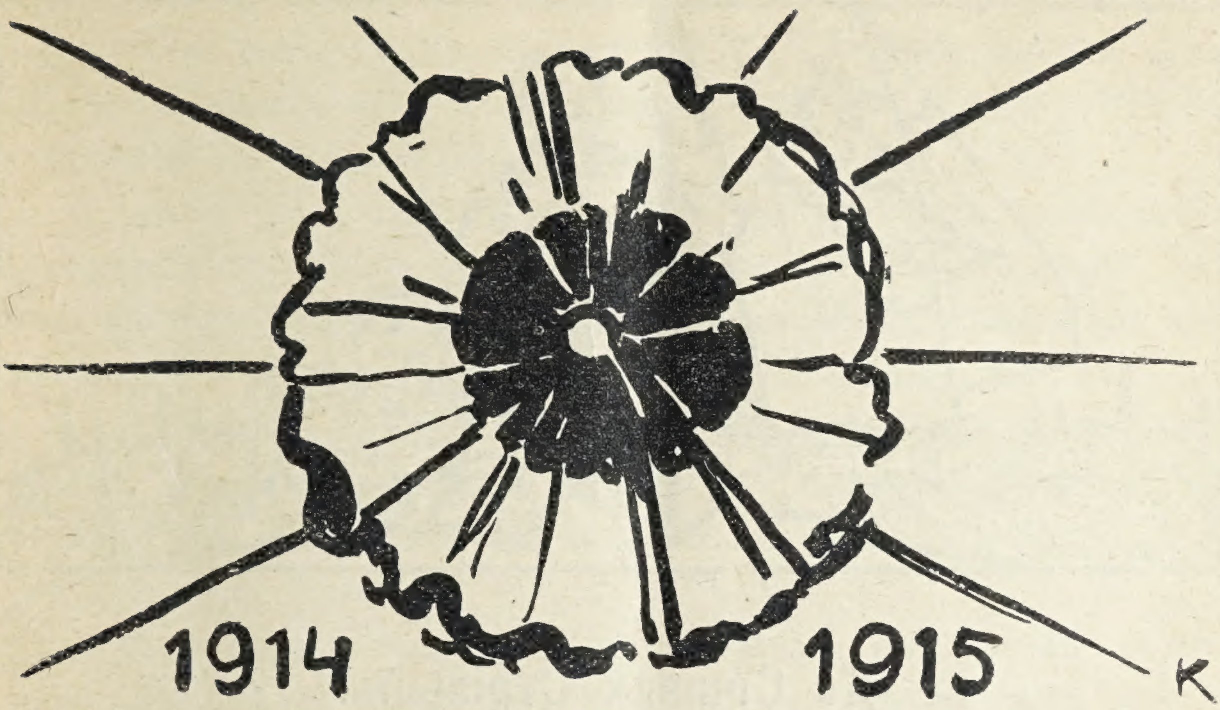
ІЛЮСТРУВАЛА ОЛЕНА КУЛЬЧИЦЬКА

ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНЬОГО УЧИТЕЛЬСТВА

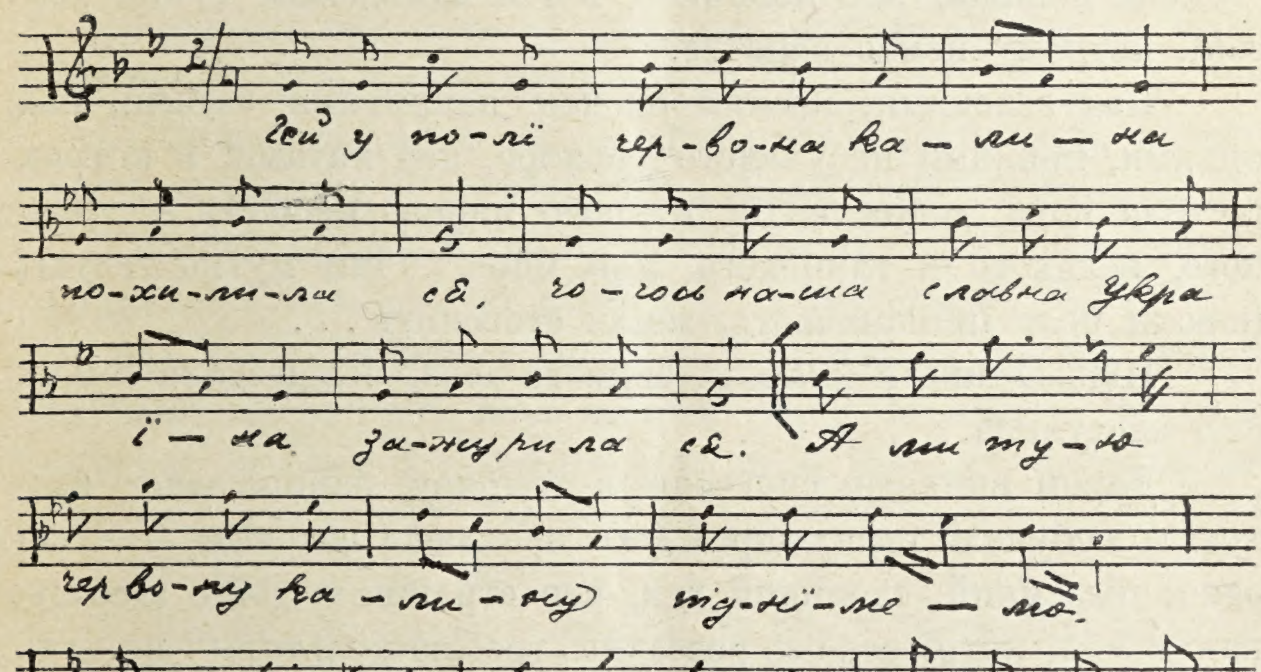
ВІДЕНЬ 1915.

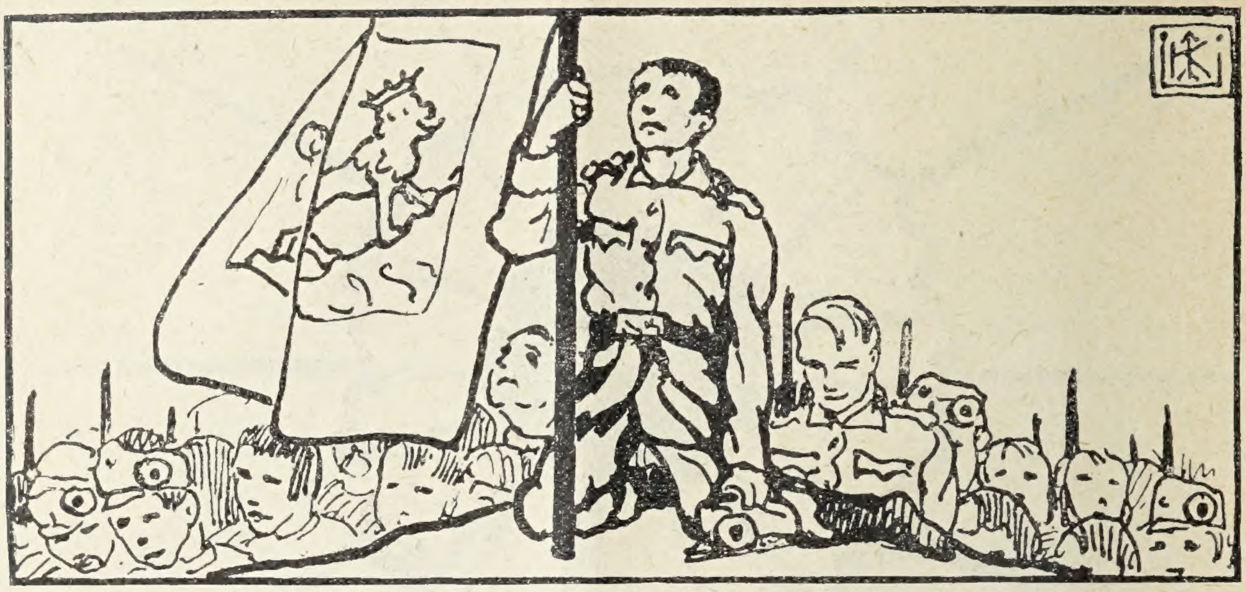
З ДРУКАРНІ АД. ГОЛЬЦГАВЗЕНА У ВІДНЇ.

ЧЕРВОНА КАЛИНА

пісня січових стрільців.

До Січових Стрільців.

Кінчила ся довга, гнітуча, невиносимо тяжка тишина перед бурею.

Численні, буйні хмари, що довший час не давали нам спокою, збили ся тепер в одну велику, темну лаву, яка наступала звільна, але невпинно в тім несвідомім тупім розгоні, котрому немає вороття.

Над зеленими, рясним овочем покритими садами, над нивами, повними небувалого урожаю, над хатами, в котрих гостила нова, добра надія, повисло марево нещастя — тяжкого, великого и глибокого, мов море. Ріки мутно течуть, порохи поля прикривають, земля стогонить . . .

Щез останній клапоть синього неба, невідгадана темінь світ заступила.

Даром впиваєш свої очи в темряву, бачиш одно: надходить небувала туча; даром ухо посилаєш на звіди — чуєш одно: підземний, зловіщий гук, рев страшних, довго здержуваних сил, котрі ось-ось розсадять греблю культури і річнуть дике діло руїни. Щось грізного, довго сподіваного а невмолимого, щось, чого ми ждали й бояли ся, кликали й здержували, бажали й ненавиділи, явить ся за хвилину перед нашими оторопілими очима у всій крівавій, осліплюючій величі.

Ще хвиля, ще хвилина . . .

І тоді, як в темних, бурливих хмарах літають понад морем білі меви-чайки, так розлетіли ся понад нашим краєм відозви Української Ради, щоб творити відділи Січових стрільців — добровольців.

Ворог іде — виходіть на стрічу! Бороніть свого майна і духових придбань народу перед заливом дикого моря. Хоче нас споконвічний ворог змести з лиця землї, хоче наш край затопити в потоках сліз і крови — не даймо ся!

Най знає, що не на мерців іде, най знає, що по найбільші скарби нещасного народу святотатською рукою сягнув, най знає, що сей тяжкий злочин йому безкарно не мине — най знає!

Ви вчули і послухали того зазиву. Не сотками, а тисячами злетіли ся з усіх сторін краю, в одну фалянґу на все готових, неустрашимих, і дасть Біг, непобідимих лицарів святої народньої справи.

Та не всім вам припала тая честь: остати й витрівати при тім великім ділї. Не ваша вина . . . Історія прийме намір за вчинок — побачите!

Від тої незабутньої хвилини минуло богато — богато тяжких і як вічність довгих днів.

Пожовкло листє на зеленім дубі й осипало ся, поникла степова трава і перетлїла, впав білий сніг на червоні поля і розтопив ся, ледом стяли ся і окервавленою водою наново розлились наші гірські потоки — а вас нема!

І знова свіжа яр наспіла і знова на земли, дорогим погноєм справленій, нові, пахучі квіти зацвили і знова заспівали пташки і зашуміли вітри з далеких, далеких сторін — а вас нема!

В боях стоїте невгнуті.

Дивив ся на вас Довбуш із своїх зачарованих комор і кивав головою. Король Гуцул посеред гуку громів і реву гармат благословив вас з Сокільського верха своєю скамянїлою правицею; старі козацькі могили, розсіяні по широких степах, мов зорі по небі, збігали ся в глуху осінну ніч і шепотом розказували одна другій велику повість про ваші

бої, зусилля і змагання, а дніпрові пороги якже жадібно ловили кождий відгук вистрілу з ваших рушниць, і кождий приказ ваших провідників, і кождий ваш зойк і кождий передсмертний стон, щоб влучити їх до тої великої пісні-думи, котру шумів колись Дніпро нашим козацьким предкам, а котрою лелїятиме наших свобідних нащадків.

Тисячі серць, від котрих відірвали ся ви в благороднім лицарськім пориві, тисячі серць окервавлених болем розлуки, кривдою недолї, страхіттями війни по сто разів на добу зривали ся й летіли вам на стрічу, і по сто разів у ніч духи наших предків безчисленними товпищами збірали ся довкола вас там, по тих кервавих полях, щоб приглядати ся вашій славній роботї. А ви — за гуком гармат і за блиском куль, за нуждами і невигодами вояцького життя навіть не запримітили їх, не бачили, не чули.

Били ся і гинули без зайвого шуму і лишнього ефекту, як на борців пристало. — Честь вам за се!

Честь, — бо хібаж нас стати на дяку?

Ви потухаючу ватру предківської слави розярили і роздмухали наново коштом власного життя.

Гинули, щоб Вона не вмерла.

Ви народови, що славу хотїв за вигоду проміняти, мечем блиснули перед очи, щоб пригадав собі, яких батьків дїти.

Ви наш державний прапор, столочений копитами наїздника і оплюгавлений слиною перевертня, підняли з велелюдного шляху, випрали у власній крови, освятили жертвою і заткнули на шпилях ідеалу, щоб бачили його свої і чужі, далеко і далеко!

Ви цїлому світови дали доказ, що там, де рішаєть ся доля культури, Україна не стоїть з заложеними руками, що в боротьбі о визвіл народів є вона не видцем посторонним, а союзником вірним, готовим бити ся до останньої каплї крови, як били ся хоробрі наші предки, обороняючи Европу перед заливом монґольського моря.

Ви нікчемному ворогови, що клеветою поганив нас перед світом, дали відповідь великого народу, гідну відповідь

гарним ділом на погане слово. Ви надію, що відходила від нас, завернули з калинового моста, бо наша справа не пропала і не пропаде ніколи, поки наша широка земля родить таких буйних синів, як ви.

Честь вам за се! . . .

Що буде завтра — не знаю. Але в будучности бачу, як на перше весняне свято хороводи наших дівчат ідуть з вінками зеленої рути і синїх незабудьків до самотних стрілецьких могил, як в наших кидрових хатах поміж святими образами висять ваші пощерблені шаблї, як молоді мами учать своїх маленьких дїтий разом з першою молитвою вимовляти імена ваші, і як батьки, з пошаною показуючи на вас, говорять до синів: „Дивіть ся, то останні борцї за волю України!“

Чи хочете ще більшої дяки?

Богдан Лепкий.

До молоді.

На вас, завзяті юнаки,
Борці за щастя України,
Кладу найкрасшії думки,
Мої сподівання єдині.

В вас молода ще грає кров,
У вас в думках не має бруду,
Палає в серці ще любов
До обездоленого люду.

Не занехайте ви її,
Не розгубіть по світі всує, —
Нехай вона ваш дух гартує
У чесній, славній боротьбі!

Бо стоголовий людський кат
Лютує, дужчає що днини . . .
Не можна тратить і хвилини,
Поки ще стогне темний брат.

Поки живий, мерщій несіть
Сліпому світиво просвіти,
І в серце, смертию повите,
Живу надію закропіть.

Шануйте рідну його річ,
Назвіть без хитрощів своєю
І розженіте над землею
Ви непрозору, глупу ніч . . .

Хай кат жене, а ви любіть
Свою окрадену родину,
Й за неї сили до загину
І навіть душу положіть!

М. Старицький.

Пісня.

Наша сотня спочивала в К. Та не довго спочивала. За дванайцять годин мали ми рушити дальше. Розложили огонь і гріли ся. На середині, на колоді, сидів полонений Кубанець. Чудовий молодий козак, з палкими, чорними очима, з вродливим козацьким носом. Наші хлопці засипували його ріжними питаннями.

„А чи знаєте ви, що се Україна?“

— А чомужби я не знав, коли і я Українець — відповів козак.

— А чи любите ви свойого царя? — спитав хтось.

— Як хто . . . Ви любите свойого, ми свойого . . .

— А чомуж головно козаки такі вірні цареви?

— Бо козаки здавна, з діда-прадіда вірні . . . Колись були вони вірні нашій славній Україні, нинї — цареви . . . Колись таксамо били ся і давали життя за кохану Україну, нинї — за царя . . . Тепер такий світ . . . А до того несвідомість наших братів, темнота на Україні — головно давнїйшими „годами“ — цїлком змосковщила наших козаків. Та є поміж намі свідомі, що добре знають, чиї вони діти . . . Одначе — на жаль — таких менше, — говорив розгорячившись наш закордонний брат.

— А заспівайте яку гарну нашу українську пісню — просили наші хлопці.

— Добре, заспіваю, браття. — Встав з колоди, подумав, засумував, вдивив ся в далекий простір, а сльози так і покотили ся з його блискучих, карих очий . . . Здіймив з голови шапку, обтер сльози і гарним тенором, з початку з тиха, відтак щораз сильнїйше і знов тихо відспівав безконечно сумну пісоньку:

Видиш, брате мій,
Товаришу мій.
Відлітають сірим шнурком
Журавлї в вирій...

Кличуть — кру, кру, кру.
В чужинї умру...
Заки море перелечу —
Крилонька зітру...

Мерехтить в очах
Безконечний шлях...
Гине-гине в сірій мрацї
Слїд по журавлях...

Чути — кру̀, кру, кру,
В чужинї умру...
Заки море перелечу —
Крилонька зітру...
Крилонька зітру...

Тужна-жалїбна пісонька невимовно подобала ся Стрільцям. Один з них попросив, щоби Кубанець вписав дещо до його памятника. Він вписав:

„Храброму, Українському Січовому Стрільцю —
С. Кор . . . нко“.

— А чому ви плакали співаючи? — спитав хтось цікавійший з гурту.

— Якже не заплакати? Коли лише на вас гляну, то так і заплачу — говорив козак. — Заплачу, бо пригадаю собі, що ви ті молоденькі борцї за волю України, ті українські Січові Стрільцї, про котрих слава ще перед війною по всїй Українї, а навіть по всїй Росиї лунала . . . У васжеж такі серця, така душа як і в мене, як і у прочих свідомих моїх братів . . . А ми-ж мусимо у себе стріляти! . . . Та, се війна! . . . Прийде час — і він вже мабуть недалеко — коли вернеть ся назад славна козаччина і наші козаки будуть знова вірні своїй Українї, як колись були . . . Та, поки-що мусимо ще терпіти — ждати . . .

Сї слова „российського“ козака викликали у наших Стрільцїв величезне вражіннє . . .

За кілька годин сотня рушила дальше, але без козака-Кубанця. Та його слова і дальше кождому з нас лунали у вухах . . .

„Той час недалекий, але поки-що мусимо терпіти — ждати . . .“

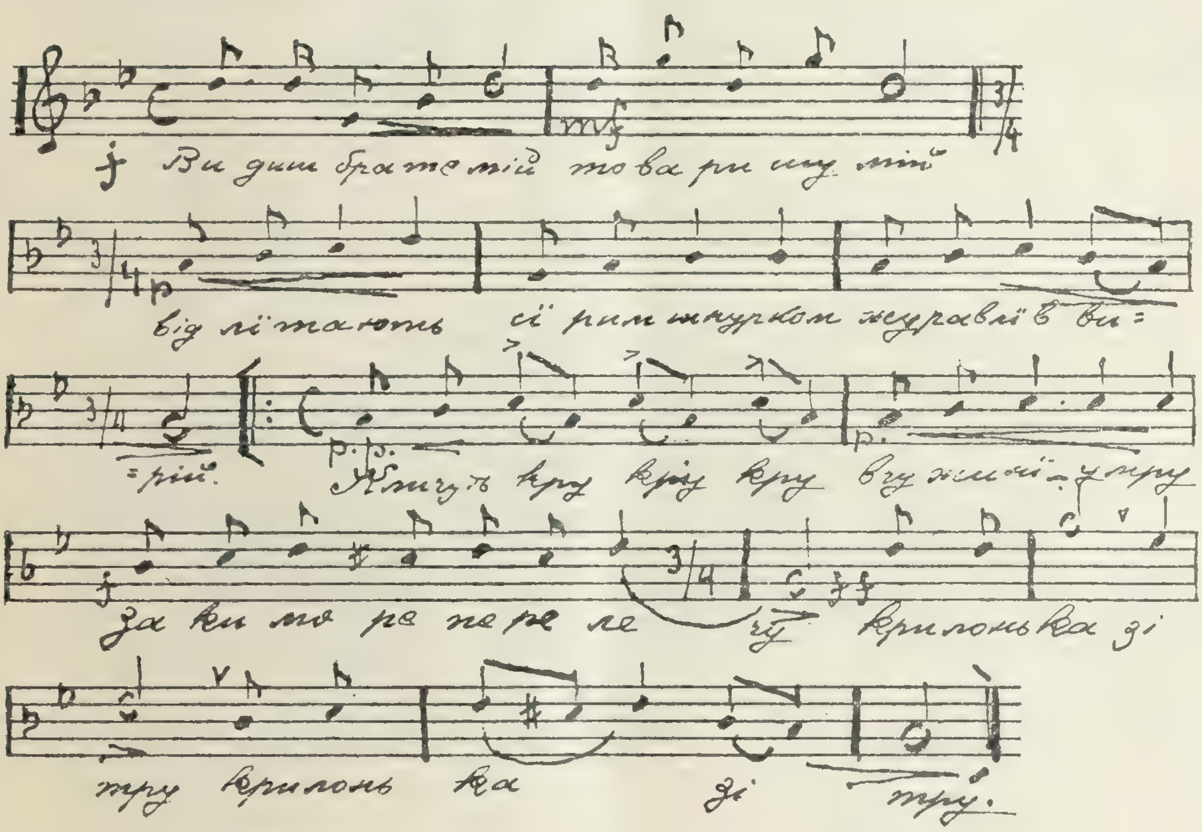
Várpalánka, 1./III. 1915. *А. Ба . . . к*

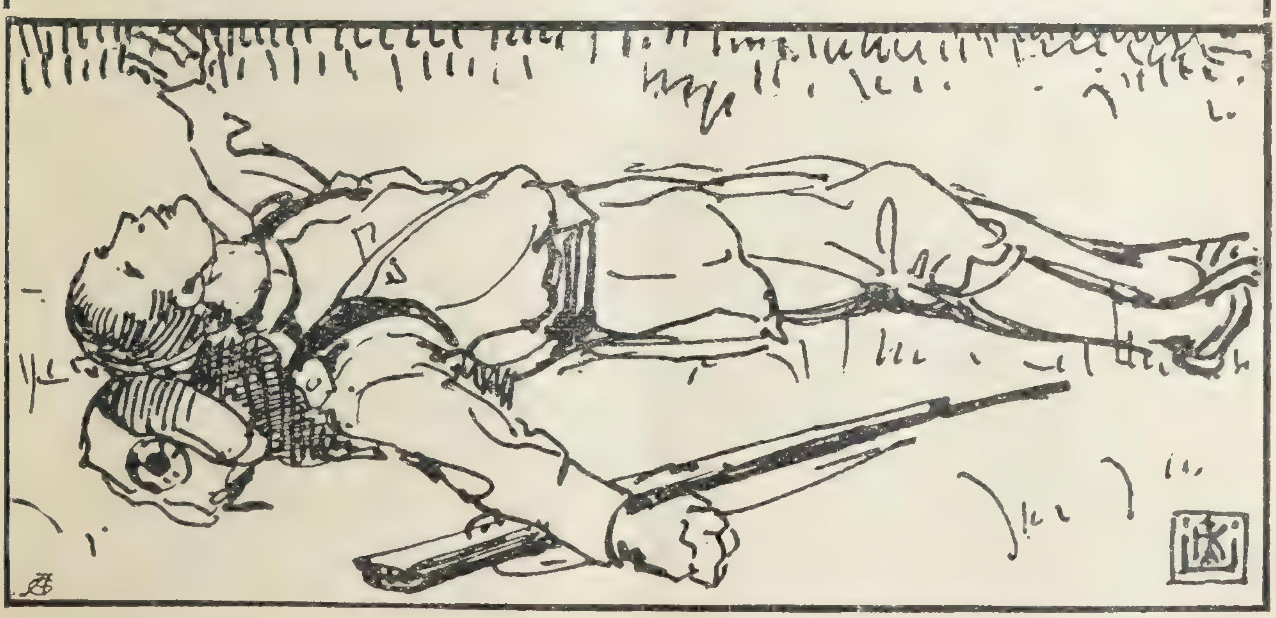
(Із „Свободи“.)

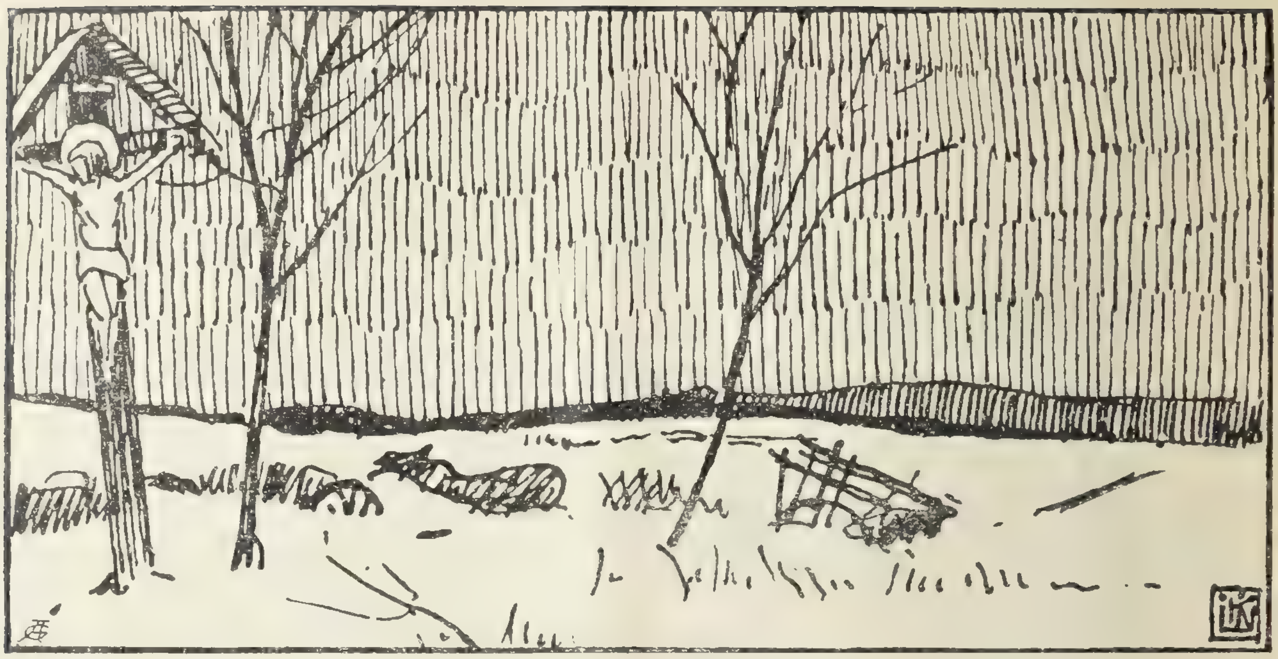

ЖУРАВЛЇ

слова БОГДАНА, музика ЛЬВА ЛЕПКОГО

Завіщаннє.

Друзї, я вже кінчу важку роботу:
Зробив, що зміг: зімлїла вже рука . . .
Пора шукати тихого кутка,
Де захистна тиша сцїлить мою турботу.

Он на отсїм горбі мов сестри дві берези
В гірськім потоцї миють сплети віт.
Там килим трав красить осїнний цвіт,
Який зросили вже сердешні наші слези.

Недавно там спочив по довгих трудах бою
Наш командант. (Земля йому пером!)
Накрийте нас обох одним ковром,
Нехай земля на-все зєднає нас з собою.

Не жалуйте мене: нажив ся я доволї
І дорого продав своє життя.
Моє імя воскресне з забуття,
Як вдарить грімко дзвін на празник мира й волї.

Та цить! Вже чую зов з таємної країни:
Пора менї зійти на другий шлях . . .
Іду до тих, що впали на полях.
А вам послав ся шлях на ниви України.

Віденъ, лютий 1915. *Петро Карманський.*

(З „Вістника Союза визволення України“.)

Похорон стрільця.

За горами гори, хмарами повиті,
Засїяні горем, кровію политі.

Довкруги гори, покриті непроглядним білим простиралом, увінчані темним лїсом чатинним. На дворі снїжна курява, недалеко чути сильний гуркіт гармат і тарахканє машинових крісів, а в долинї над рікою Славкою в селї Славську в Сколівщинї, над самою боєвою лїнією, чути похоронний спів. Се українські Січові Стрільцї свому товаришеви, який доси дїлив з ними радість і смуток та всї невигоди, що їх зазнає жовнїр на війнї, товаришеви, який добровільно разом з ними пішов

на поле бою, щоби свому українському народови здобути красшу будучність — віддають послїдну прислугу.

Дня 28. лютого сего року упав, поцїлений ворожою московською кулею, український Січовий Стрілець Павло Амброзійчук. Уроджений в 1894. роцї в Устю епископськім борщівського повіту, на перший поклик вступив до українських Січових Стрільцїв і в стрілецьких рядах боров ся без перестанку аж до своєї смерти. Смертельно раненого ворожою кулею в Рожанцї нижній коло Славська привезено до Славська, де сейчас помер. Поховано його в Славську на горі напроти церкви, на виднім місци, де перехрещуєть ся вулиця Маркіяна Шашкевича з вулицею Тараса Шевченка.

Похорон Павла Амброзійчука відбув ся величаво — як на воєнні часи. Відділ українських Січових Стрільцїв, який тодї пробував в Славську і був вільний від служби, віддав свому погибшому товаришеви послїдну стрілецьку почесть та відспівав похоронні піснї. Були і вільні від служби жовніри та славчанські Верховинцї.

Перший промовив парох з Лавочного о. Іван Кузьмович, підносячи, що покійника не треба вважати за звичайну воєнну жертву, але за одиницю, яка свідома своєї цїли борола ся за народну українську ідею і за сю ідею поклала своє молоде життє. Українські Січові Стрільцї, втративши хороброго товариша, понесли жертву — та се жертва потрібна, якої в війнї не дасть ся оминути.

Іменем стрілецької старшини попращав покійного Павла Амброзійчука горячими словами начальний командант українських Січових Стрільцїв Гриць Косак. „Не є се перша жертва — говорив він — яку приходить ся в теперішній крівавій війнї понести українській стрілецькій орґанїзациї, однак дай Боже, щоби сї жертви принесли нам бажану волю. Покійник був одним з перших. Для него не було задачі, якої він не міг би сповнити. Він погиб геройською смертю за велику справу, а його могила нагадувати ме все, що в ній спочиває український Стрілець-герой і заохочувати ме кождого до боротьби за народні права.“

Вкінци від товаришів промовив сотник Дмитро Вітовський, коротко, по військовому звичаю, і звертаючи ся до отамана Косака, закінчив свою гарну промову словами:

„Благослови, отамане, серед села стати,
Дорогого товариша-Стрільця в сиру землю поховати.“

Насипали могилу, Січовий стрілецький хор відспівав пісню: „Чуєш, брате мій“ — і Січовий відділ вернув назад на свої позициї.

Богато упало великих борців.

Богато упало великих борців
На полі тяжкої борби о свободу,
Без слави і пишних, блискучих вінців,
Неначе не було на світі їх зроду.

Богато вже крови повсюди лилось
Укупі з гіркими, дрібними сльозами,
Богато і горя зазнать довелось
І гнити в нелюдській неволі літами.

Та прийде той певний, сподіваний час:
Не буде насильства й тиранів жостоких
І народи вчують святий правди глас
І вийдуть на волю із тюрем глибоких.

Тоді помянуть всїх погибших в бою
І славою вкриють на вічнії роки
Усїх, що спасали вітчину свою,
Що перші були і борці і пророки . . .

О. Коваленко.

Ясениця горіла . . .

I.

Ясениця Сільна горіла . . .

Ворог подав ся по тридневній завзятій боротьбі назад і своїм варварським звичаєм палив села . . .

Село горіло . . .

Але не чути гамору, голосінь, зойку . . .

І не чути трубки сокільської сторожі огневої . . . І не чути реву худоби, брехання собак . . .

Село горіло . . .

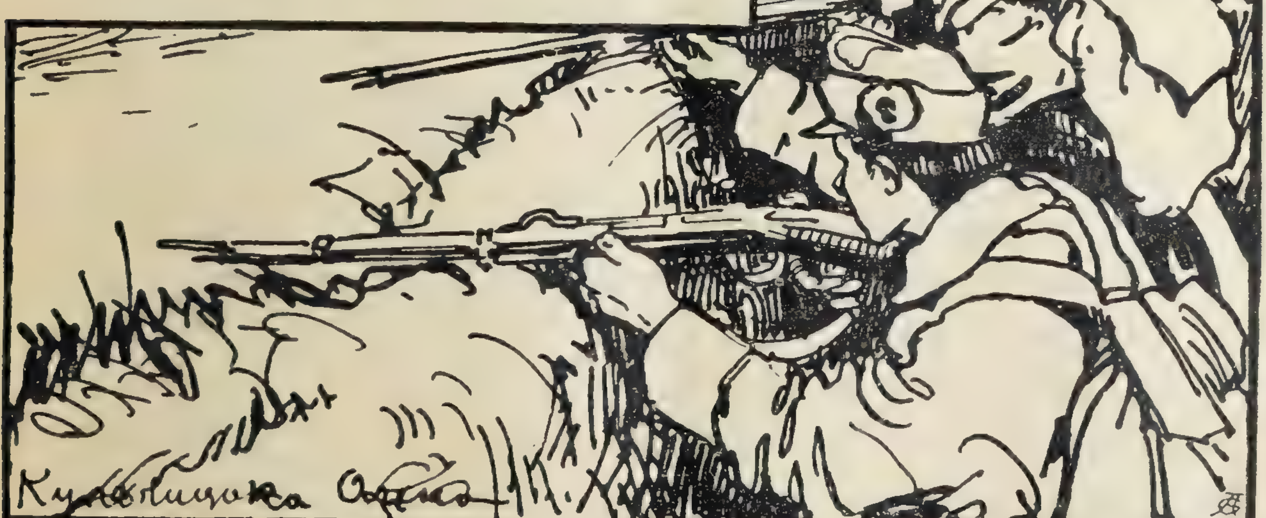
Супокійно горіло . . . тихо, супокійно горіло . . .

* * *

Яць Олексівський стояв у стіп гори Кобили.

Перед ним просторі долини, перед ним горіючі села, перед ним горіюче його село, Ясениця Сільна . . .

Стояв сумно задуманий . . . От, от горить церков свята . . .

От, от горить школа ім. Тараса Шевченка, величавий будинок, гордість і слава Ясеничан . . .

От, от, вже палахкотить крамниця, читальня „Просвіти“, шпихлір громадський . . .

Йому серце рвалось на кусні . . .

Довголітний сердечний труд, довголітна його праця, його і других свідомих громадян праця . . .

Усе горіло . . .

Усе добро горіло . . .

* * *

Обтирав сльози спрацьованими руками . . .

Раз ще глянув на своє село рідне, у котрому так гірко трудив ся для своїх братів, глянув на обійстє своє, що вже спопеліло, підніс невеличкий клунок, спрямував дальше в гору і шепотів тихенько: „Се за волю твою святу, мій бідний український Народе“ . . .

II.

Йшов дальше . . .

Що крок надибував сліди бою . . .

От порита ґранатами землиця . . .

От торністер . . . тут калюжа крови . . . там кріс . . . тут набої . . . там знов калюжа крови . . .

Дійшов до вершка гори Кобили . . .

Йому зморозило серце . . .

Ось один труп, ось другий . . . третий . . .

Ось знов труп . . .

Стояв наче без тямки.

Такий страх, такий дикий страх обвіяв його душу . . .

Переміг себе . . .

Наблизив ся до трупів.

Ось лежить молоденький вояк . . . на грудях кровця закипіла . . .

Його мертве молоденьке лице таке супокійне, таке погідне . . .

Так вмирають лише молоді герої . . .

Ось другий, і сей молоденький, ось третий . . .

А ось . . . Боже . . . Боже . . . ось, ось . . . се син його, се син . . . його розрада . . . його надія . . . се рідний син його Гринько — український Січовий Стрілець . . .

* * *

Копав могилу . . .

Спрацьованими руками копав могилу . . .

Ген, ген на високій горі, копав Січовим Стрільцям могилу . . .

Копав синови свойому, одинакови могилу . . .

* * *

Такий сердечний, такий болїсний плач, ген, ген на горі, на свіжій могилї . . .

Так гірко, так гіренько ридає батько-селянин на гробі свого сина . . .

„. . . Соколе ясний . . . сину єдиний . . . одного я тебе мав, одного-однїського, і в школу тебе давав, і вчив я тебе, не для себе, не для свого добра . . . я вчив тебе у хосен народа бідного мого . . .“

І такий зойк, такий болїсний зойк . . . такий пекольний біль у хлопських грудях . . .

* * *

На свіжій могилї молив ся старий батько . . .

Душа його успокоювалась . . .

Притулив ся ще раз до рідної землї, що сина його прикрила, і цїлуючи землицю, шепотів через сльози: „Се за волю твою святу, мій бідний український Народе...“

Карпати, 29. XI. 1914.

Море пожовклого листя,
Повінь зівялих квіток.
Бачу, а може лиш снить ся
Тихий, цвинтарний куток.

В мраці сїріє могила,
Хрест на могилї скрипить,
Біля хреста моя мила;
Клякла і молить ся . . . цить!

Богдан Лепкий.

Чи чуєш, як в безвістях грають
Затоплені сурми і дзвони?
Псалом покаяння співають
Минулих років міліони.

Чи чуєш ті зойки підземні,
Зловіщі ридання і стони?
То родять ся в челюстях долї
Грядучих років мілїони.

Богдан Лепкий.

Добровольці.

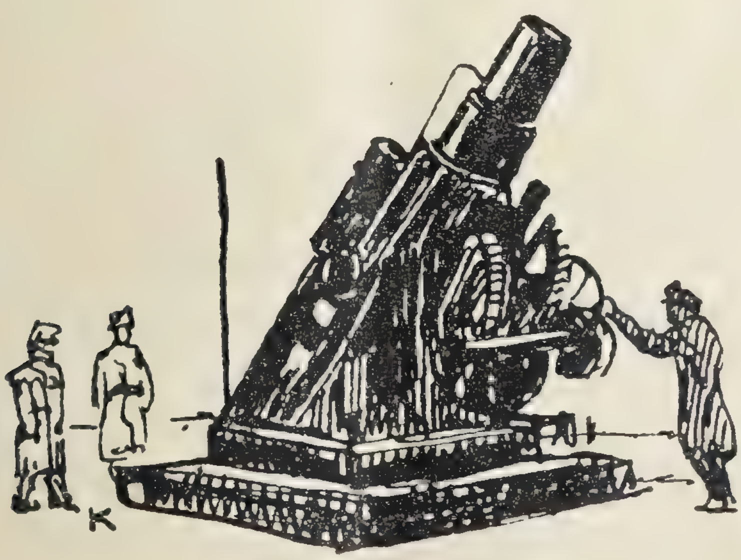
До одного полку вступили всї місцеві студенти і молоді інтеліґенти.

Вони обвіяні подихом воєнної лїрики. Се вже молоді мужі і вони мають уже першу свідомість сього, що мусять бути героями.

Розуміють вони вже ту велику небезпеку, яка грозить рідній країнї; розуміють, що мусять побідити, коли хотять захистити те, що найдорожше їм: національну культуру, свободу рідної країни.

Знають вони вже чимало про гореч, яка лежить у примусї смерти, а уява їх заздалегідь подалась на зустріч їй — смерти. Вона очистила їх душі, а зроджене перед віками лицарське й поетичне розуміннє смерти за рідний край віджило в них — до нового життя.

(Із „Frankfurter Zeitung“.)

Під Великдень на чужині.

Крізь шуми крівавих рік, крізь невгаваючий рев гармат чую, як там, десь далеко, у нас, заграли великодні дзвони, як священник тричі підняв святий хрест у гору і тричі промовив важке, довго-дожидане слово: „Христос Воскрес".

Чую, як з тисяч грудей вихопив ся один великий стон, один червоний крик, один підземний зойк: і нам належить ся життє!

Ріки скинули з себе ледяні окови, і свобідно пливуть у Чорне море, а ми малиб в залїзних оковах неволї ходити до суду-віку?

Дерева соками новими набренїли і на рано у зелене листє вберуть ся, а ми малиб в жебрачому лахміттю на суді народів стати?

Земля відкрила своє родюче лоно, приняла зерно із спрацьованих долонь і лелїє його і зростає людям на хосенний ужиток, а ми малиб і дальше дивитись, як ворог її грішною стопою зневажливо толочить і зерно в свої засіки несе?

Птахи з далеких вириїв вертають і жалібно кричать, побачивши згарища й руїни, а наші браття-провідники, журавлї народнього стада, малиб на віки остати ся в Сибірі, в мертвецьки-зимних краях?

Христе, Ти муки приняв за нас грішних і на дереві сорому повис і на третій день во славі великій воскрес, а наші сини, батьки і браття малиб намарне терпіти і конати?

Намарне малаб лити ся горяча людська кров, намарне ціла країна малаб стогнати, мов одна велика Голгофта?

„Як ісчезає дим — най счезнуть, як тає віск від лиця огня“ — так най пропадуть на віки і віки вороги народнього воскресення!

— — — — — — — — — — — — — —

Чую, як там далеко, по-над ріками, що червоно течуть, по-над полями, що чорним смутком сумують, по-над шибеницями, що тяжким докором скриплять, по-над розритими гробами наших батьків звенять і грають великодні дзвони.

Богдан Лепкий.

Розривало ся серце моє,
Як прощавсь я з тобою, мій краю!
Розривало ся серце моє
На куски. І Бігме, що не знаю,
Чи на світі що гіршого є,
Як туга за тобою, мій краю!

Чи на світі що гіршого є
Понад біль, коли тріскають струни,
Ті, що серце вязали твоє
Від дитини малої до труни
З всім, що рідне, кохане, своє?
Чи на світі що гіршого є,
Коли рвуть ся сердечнії струни?

Богдан Лепкий.

Присяга українських Січових Стрільців у Відні.

Велика, ґотицька саля віденського ратуша прибрана синьо- і чорно-жовтими та біло-чорно-червоними хоругвами, умаєна пальмами й олеандрами, освічена рясними павуками. Мальовані вікна мерехтять опалевим світлом зимового поранка.

На високій вежі вибила девята година. Народ починає напливати поважною, мовчаливою филею. Пані, священики, молодїж, почетна сторожа з синьо-жовтими відзнаками. Стільки Українців не бачила тая саля ніколи!

Вдарило $^1/_4$ на десяту. Задуднїли камяні плити і рішучим, вояцьким кроком увійшла віденська, запасна сотня

українських Січових Стрільців під проводом д-ра Гірняка. За ними йде відділ віденського стрілецького корпусу з хоругвою й оркестрою.

Представники наших послів з д-ром Костем Левицьким на чолї і делеґати міністерства війни займають почетні місця.

Віденський гр.-кт. парох о. мітрат Жук починає правити службу Божу. Співає віденський український хор під управою о. професора Туркевича. Поважно і святочно гомонить наша церковна пісня між склепіннями віденської ратушевої салї. Де і в яку виїмкову пору заблудила вона? Аж ту, в ті високі мури прийшла, щоб поблагословити своїх лицарів-добровольців на бої за волю України.

По службі Божій промовляє о. совітник Лежогубський. „Маєте зложити присягу, що життє своє віддасте вітчинї — і додержите присяги. Виж нащадки тих лицарів-побідників, що нераз своїми грудьми боронили слави і волї. Ви сини того народа, що не знає иншого володаря, крім Франц Йосифа I. — сини Тирольців сходу. Ідіть у бій за свою волю, за Україну. Бог Отець нехай вас хоронить, Пресвята Діва Марія омофором нехай вас криє, архистратиг Михаїл нехай вас веде до боротьби за народ, за цїсаря, за вітчину.“

„Сотня в ліво глянь!“ — кличе сотник і хоругов віденського Deutschmeister-Schützenkorps-у переходить попри сотню українських Стрільців.

Др. Томашівський проводить присягу. Святу, велику присягу. Слухайте її ви всї, що на наш народ дивили ся з призирством і крім нікчемної клеветп, крім злобного наміру не носили для нього більш нїщо за пазухою, слухайте, бо отсе сини того народу дають вам відповідь прилюдну.

Музика грає поважну арию Гайденового имну „Боже буди покровитель“. Боже буди покровитель нашому цїсареви, нашому безталанному краєви, нашій чистій і святій народній справі!

Ґенерал Радичевич говорить іменем міністерства війни і кінчить коротку, палку промову викликом на здоровлє нашого Монарха.

— Най живе! Най живе! Многая літа!

Хоругов хилить ся в діл.

Забирає слово президент Головної Української Ради др. Кость Левицький.

„Ідете до бою під нинішну велику хвилю, щоби постояти за велику нашу справу. Не виряжає вас ні рідна мати, ні батько, а виряжає вас українська громада, яку судьба виперла з рідною краю. Шлемо вас бороти ся, добувати слави, народ наш визволяти . . . Нехай замовкне голос злобної клевети. Наші добровольці спішать до боротьби з непримиримим, відвічним ворогом України, з невмолимим ворогом Австриї. Поруч австрийських військ, поруч німецької союзної армії, ідуть у бій українські Січові Стрільці“.

По д-рі Левицькім говорить голова Боєвої Управи др. Кирило Трильовський. Зразу дякує по німецьки представникам військових властий, а дальше кінчить по українськи. „Пращаю вас, молоді Товариші, іменем Української Боєвої Управи. Ви не співаєте лише, „душу, тіло ми положим за нашу свободу“ — але вказуєте ділом, як треба ті слова розуміти. Йдете до бою за волю українського народу. Ще не вмерла Україна!“

Саля підхоплює останні слова і бадьорі звуки гомонять голосно в гордих просторах віденської Volkshall-i. Німці не розуміють слів, але відчувають душею, що народ, котрий в такі тяжкі часи спроміг ся на таку велику, щиру й добровільну жертву, котрий молодіж свою з власної, вільної і непримушеної волї шле на тяжкі карпатські бої, справді не вмре й не поляже.

На кінци говорить щиро і різко від душі, як на справжнього вояка пристало, сотник Дмитро Вітовський:

„Дорогі Товариші! Приношу вам привіт з Карпатів, привіт від тих, що пишуть історію української долї своєю кровю. Приношу вам привіт від ваших попалених сіл, від прибитих батьків, від заплаканих сестер. Спішіть у бій!“

„Покинь, Товаришу, усе! Забудь усе. Не оглядай ся по-за себе. Не ставляй ніяких условин. Не роби ніякої

угоди. Чекає тебе труд, грозить тобі голод, чигає на тебе смерть. Але ступай смілим кроком, бо кличе тебе вітчина, кличе тебе Україна. На твоїм прапорі слова: „Смерть або воля“.

„Ви йдете як запасна сотня. Маєте скріпити сили товаришів, що борють ся вже з ворогом. Маєте виповнити порожні місця, які куля вирвала. Дорівнайте своїм товаришам. Перевисшіть їх! Ляжете від кулі, або вернете побідниками“.

„Отче, благаю Тя“ — співав хор, немов справді благаючи Всевишнього, щоб усї слова і усї бажання бесїдників того великого свята сповнили ся, щоб наші Стрільцї вернули до своїх рідних хат осяєні славою, загартовані борбою, щасливі почуттєм, що сповнили свій святий обовязок, що визволили вітчину — Україну.

Бажає їм того також поручник Deutschmeister-ів, котрий промовив гарною українською мовою. Присутні виходять з салї і стають збитою лавою по обох боках високих сходів віденського ратуша. Серединою ступає Сїчова сотня. Хорунжий несе синьо-жовтий прапор. Голосне „славно“ лунає поміж кольонами величавої будівлї. На Стрільцїв сиплять ся квіти.

З верху високої вежі глядить на них зелїзний лицар, а там дальше старинний Стефан і камяні статуї і великий Бурґ.

„Ходом руш!“ — кличе сотник Гірняк і сотня витягненим кроком переходить попри Боєву Управу і попри представників мінїстерства війни. Синьо-жовтий прапор на передї.

Відходять все дальше і дальше. Починає падати снїг. Дрібний і білий. Зникли . . . Немов сховали ся між скелями білих карпатських верхів . . . *Б. Л.*

До України.*

Присвячено О. Степанівній і С. Галечко, українським Дівчатам-Стрільцям.

Мати-земле! — глянь, вже
сходить
День великої судьби . . .
Велитом весь край твій
станув
До визвольної борби.
Чуй! Нестримними рядами
Йде у лютий бій твій люд,
А весь світ глядить із дивом
На його преславний труд.
Бо в твоїх рядах, Святая,
Бодро йдуть — твої доньки,
На життє і смерть готові,
Як безсмертні козаки.
Хоч щойно цвітуть їх лиця,
Їм не горе, їм не жах —
Бо з їх рук твій ворог гине
На скрівавлених полях.
Слава, Мати! Слава, земле!
День побіди, день іде!
І у вольну Україну
Гордо вольний люд прийде.

Остап Грицай.

---

* З „Вістника Союза для визволу України“.

Два Стрільці.

Присвята Іванови Чмолї.

Стрільці два вертали із стежі нічної
В село до своєї кватири.
Якраз зійшло сонце із сторони тої,
В котру то вони доходили.

Поглянь лишень, брате! До сонця ідемо! —
Один стрілець каже, а другий:
„Гей, довго вже йдемо. Колиж наженемо?
Вже йти далї годї з натуги.

— Ти, брате, про бій наш? Нїчого, кинь журу!
Щоб волю добути, богато
Часу, труду треба; а скільки упадеш,
І скільки знов встанеш, не знати . . .

Гей друже! Та тяжко лишень се подумать:
Вже тільки ми бєм ся і бєм ся!
Назад уступаєм, край рідний лишаєм,
Й побіди нїяк не дїждем ся . . .

А вісти-гадюки нові сиплять муки:
Товариш там впав в лютім бою,
Рови там лишили, а там чету збили,
Четар, мій товариш, в неволї.

— Се правда, погано. Та плакать не стану
Й надїї держати ся мушу.
Хоч та журба-горе, глибока мов море
Й у мене теж торгає душу.

А той: — Та вже, звісно, відспівана пісня.
І всім нам судилась могила.
Та в мене родина, та в мене й дівчина,
Без них — тут — вмирати — не сила . . .

— Ах, що там родина?! При чім тут дівчина?
Знай: вище призначення долї
У груди я маю, його заховаю:
Мій край, рідний край у неволї!

Мій голубе-брате! Як му умирати,
Прохаю тебе в сю хвилину:
Моє мертве тїло візьми звідси біле,
У рідній землї хай спочину . . .

І почесний хрест мій на лентї червоній
При серцю на грудях положиш,
А в руки рушницю, дружину-сестрицю,
Баґнет побіч мене ти вложиш.

Так му я лежати і позір давати, —
Усе ще стрілець, навіть в гробі.
Як прийде час встати і ревом гармати
Він дасть менї знати о собі.

На гріб пушки в'їдуть — заграва побіди —
З баґнетів круг блисне; мушкети
Враз всї заговорять, я встану при зброї,
Вкраїнї, Вкраїнї служити!

Осїнь, 1914. *Ом. К—а.*

Стрілецький лист.

Від Стрільців сотнї Вітовського дістала президія Союза для Визволу України слїдуючий лист: „Боєва лїнія в Карпатах, 1./IV. 1915. Нинї Страстний Четвер. Замість бажання веселих Свят шлемо усїм Вам, що в Союзї працюєте, сердечний привіт і щире признаннє за Вашу велику і важну дїяльність. Серед загальної катастрофи, пригноблення і зневіри, зуміли Ви високо піднести національний прапор і Ви одні держите його певною й міцною рукою досї. Може мило Вам буде дізнати ся, що Ви не самотні в своїх змаганнях, що і ми не тілько жовніри, але і будучі горожане Вільної Самостійної України. Велика історична ідея перестала бути для нас лише переконаннєм, вона вросла в характер і душі наші, перейшла в дїло, стала основним нервом життя нашого. Ми знаємо, за що ідемо на труди і бої, за що лишаємо могили за собою по своїх і чужих горах. Ми свідомі цїли нашої на будуче і доріг, що ними йтимемо в життю свойому. У нас давно кристалїзуєть ся те, що Ви сказали в статтях: „Перед новими завданнями“ і „Думки про демократію“. Ми свідомі сього, що від нас залежить, чи теперішне поколїннє запишеть ся золотою картою в нашій історії, чи скажуть про нього, що жило в велику пору, та заспало її. Богато ми перейшли, пережили. Були у нас хвилї глибокої зневіри і песимізму, коли здавало ся, що вже все пропало, а в знесиленій і втомленій душі лиш жаль і нудь остали і мука болюча. Гей, як би Ви знали. Та се минуло. Не ті ми стрільцї, що з початку були. Ми змужнїли, загартували ся, набрали залїзної впертости. Витворюєть ся у нас щось з давнього козацтва. Поезія крови і могил товаришів наших, що полягли в горах високих, в лїсах смерекових. Поезія смерти

і боїв і слави. Уміємо глядіти спокійно смерти в очи. Про життє байдуже, бо знаємо, що посів крови ніколи не гине. Ідея, що їй у жертву кров пролито і життє віддано, ніколи не вмірає і з історичною конечністю мусить побідити. Ні крихітки у нас песимізму. Віримо, що хоч би ворог все до тла знищив, а остала лиш могила Шевченка і огненне Франкове пророцтво — то ще ніщо не пропало. З тою вірою стали Ви на чолї недолею побитого народу, з тою вірою ми стаємо при Вашім боці. Ваша праця а наша кров під сю хвилю будуть угольним каменем і цементом тої основи, що на нїй опреть ся будуча праця і перебудова національного орґанїзму. Ви ведіте, а з нас, хто жив буде, дасть Вам свою молоду, буйну силу, рішучу, різку і гостру як бритва, міцну і незломну як сталь, дасть Вам жилаві, взвичаєні до праці твердої руки і думку ясну та розумну“.

An das ukrainische Volk!

O Volk, voll seltsam schöner Poesie,
Voll trauter Liebe und voll Tapferkeit;
Jahrhunderte hindurch erschien dir nie
Das, was allein den Menschen adelt: Freiheit!

Und doch schlägt auch in dir ein braves Herz,
Voll Lebensglut, der schönsten Zukunft wert;
Drum sei getrost, bezwinge deinen Schmerz,
Der wahrlich dich, mein edles Volk, nur ehrt!

O, schau empor zum Morgensonnenlicht,
An dessen Strahl die Hoffnung neu sich zündet;
Die Muttersprache lebt, die Kette bricht,
Die deine Würde, deine Freiheit bindet!

Kassel, 1914.

August Gotthard.

ЗМІСТ.

ВОЄННІ ЧИТАНКИ.

Видавництво українського народнього учительства.

Ч. 1. **„За Україну“**, ілюстрована збірка.
Ціна 30 сот.

Ч. 2. **„Червона Калина“**, збірка, присвячена „Січовим Стрільцям“, з малюнками.
Ціна 30 сот.

Ч. 3. **Опис рідного краю**, з ілюстраціями.

Vom Preßbureau
des k. u. k. Kriegsministeriums genehmigt.

ЦІНА 30 СОТ.